
ПРОГЛАС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 2, 2015 (год. XXIV), ISSN 2367-8585

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПО СЪВРЕМЕНЕН НЕМСКИ СИНТАКСИС

GERMAN SYNTAX: CONTEMPORARY THEORIES AND PRACTICES

**Rada Vasileva, Ausgewählte Fragen zur deutschen Syntax.
Veliko Tarnovo: Faber, 2014, 208 s.**

Публикуваната от д-р Рада Василева книга е конципирана като университетски учебник по синтаксис на съвременния немски език. Тя се отличава със задълбочена теоретична разработка на избраните основополагащи за синтаксиса въпроси, илюстрирани с подходящо подбран и разнообразен езиков материал, с включването на съвременни лингвистични концепции, които разширяват погледа и възможностите за усвояване и употреба на синтактичните единици, с комплексен подход при анализа на езиковите явления, опиращ се на неразривната връзка между морфология и синтаксис, текстолингвистика и синтаксис.

Подбраните 14 теми от областта на немския синтаксис са разработени, като се изхожда от схващанията на традиционната немска граматика и умело се съчетават със съвременни теоретични концепции, свързани със структурализма.

В първата тема „*Die Syntax als linguistische Teildisziplin*“ (с. 9–15) синтаксисът се определя като лингвистична дисциплина, която е неразривно свързана с морфологията, семантиката, текстолингвистиката и чийто предмет на изследване са словосъчетания и изречения. Благодарение на свойството да притежава определена семантична и синтактична валентност, думата оказва влияние върху

синтактичната структура на изречението. Синтактично обусловените връзки между елементите в словосъчетанието и изречението представляват втората тема, озаглавена „*Syntaktische Relationen*“ (с. 16–23). Те се разглеждат на фона на модерни теоретични концепции като конституентната и депendentната граматика. Интерес представлява третата тема „*Wortgruppen vs. Phrasen*“ (с. 24–32), където Василева коментира значението и употребата на понятията словосъчетание/словна група (*Wortgruppe*) и фраза (*Phrase*). Двете понятия се използват за обозначаване на синтактичната единица с междинна позиция между думата и изречението. Понятието фраза е заимствано от генеративната граматика и е термин в конституентната граматика.

В три последователни теми се изяснява същността на концепции, характерни за модерни граматика, като конституентната, депendentната граматика, както и за теорията на валентността. Те се представят достъпно, с оглед на тяхната приложимост в други езиковедски изследвания, а и на тяхната роля в методиката и дидактиката на обучението по чужд език. Конституентната граматика (тема „*Konstituenz*“, с. 33–42) описва йерархичната структура на изреченията, като представя непосредствените конституенти/съставляващи, на които може да се разложи едно изречение. Депendentната граматика (тема „*Dependenz*“, с. 43–47) допринася за описанието на зависимостта между елементите в едно изречение. Единият елемент в синтагмата е управляващ, а другият е зависим от управляващия. Теорията на валентността (тема „*Valenz*“, с. 48–64) създава условия за нов поглед върху структурата на изречението. Глаголът представлява центърът в изречението, тъй като въз основа на своята валентност определя броя и падежа на останалите части на изречението (подлог, допълнения и в по-редки случаи обстоятелствени пояснения). Изтъкват се предимствата и затрудненията при прилагането на теорията на валентността. В глагола е заложен моделът, по който се разгръща основната структура на немското изречение. Валентността на глагола и изреченските модели представляват два аспекта на едно и също граматическо явление. Валентността определя синтактичните и семантичните свойства на частите на изречението, които заедно с глагола образуват основната структура на потенциални изречения в немския език (тема „*Die Satzmodelle im*

Deutschen“, с. 65–74). Определянето на една фраза като подлог, допълнение или обстоятелствено пояснение зависи от синтактичните отношения в изречението, които произтичат от глагола. Извън рамките на изречението не е възможно да се дефинира понятието „части на изречението”. Частите на изречението посредничат между синтаксиса и семантиката и реализират определени синтактични функции (тема „*Syntaktische Funktionen /Satzglieder*“, с. 75–113).

Изречението като синтактична единица, по-точно сложното изречение като най-голямата, синтактично оформена, относително самостоятелна структурна единица в текста се разглежда в темата „*Der zusammengesetzte (komplexe) Satz*“ (с. 114–150). Последователно са представени сложното съчинено и сложното съставно изречение, като акцентът е поставен върху класификациите на подчинените изречения по формални и функционални критерии. Инфинитивните и партиципиалните структури се определят като фрази, които заемат междинна позиция между частите на изречението и подчинените изречения (тема „*Infinitiv- und Partizipialkonstruktionen*“, с. 151–161). Те имат статус на подчинени изречения и могат да бъдат трансформирани в такива. Понятието „видове изречения“ (Satzarten) се въвежда в синтаксиса с цел диференциране на изреченията от семантична и прагматична гледна точка. В темата „*Satzarten*“ (с. 162–169) Василева прецизира употребата на термините Satzarten, Satztypen, Satzmodi, след което характеризира основните видове изречения в немския език.

Универсалният инструментариум за описание на езикови заимства от падежната граматика на Филмор т.н. „семантични падежи“, представени в темата *Semantische Kasus* (с. 170–177) като съдържателни категории за обозначаване на семантични отношения, които се изразяват от актантите в предварително зададения от глагола план на синтактичните позиции в изречението. Моделът на Драч се оказва особено подходящ за описанието на свойствата на изреченските структури в немския език (тема „*Die Satzgliedstellung im Deutschen*“, с.178–190). С последната тема „*Die Thema-Rhema-Gliederung*“ (с. 191–200) авторката следва принципа за съчетаване на структурни и функционални аспекти. Концепцията за актуалното деление на изречението на тема и рема води до разграничаването на структурни еле-

менти с по-висока или по-ниска информационна стойност, което може да се осъществи само в контекста на тяхната употреба.

Въпреки теоретичния характер на изложението прави положително впечатление стремежът на авторката да разглежда синтактичните явления от гледна точка на тяхната приложимост в практиката, по-специално, в преводаческата практика и в обучението по чужд език. Василева е разработила изключително ценен и полезен за студенти и преподаватели университетски учебник, резултат от дългогодишната ѝ преподавателска и изследователска дейност в областта на немския и контрастивния синтаксис.

Марийка Димитрова